

קומנדו - מאז ולתמיד

אבי בלוט [1]

פורסם לראשונה במאי 2021

תוכן עניינים

1	קומנדו - מאז ולתמיד
2	תקציר המערכת
3	מסע היסטורי בתחנות לוחמת הקומנדו – השלם גדול מסך חלקיו
4	עקרון ראשון - כוח הקומנדו יפעל בשיטות גרילה נגד יריבו
4	מבחן המלקקים של גדעון
5	עקרון שני - בניית נבחרת מצוינת ומנצחת
5	שמשון מכה "שוק על ירך"
6	עקרון שלישי - יצרת אמ"ק = אזור מוכה קומנדו
6	דוד פושט על הפלישתים
6	עקרון רביעי - הקומנדו = עוצבת הפושטים של צה"ל
6	יהודה המכבי בקרב בית חורון
8	עקרון חמישי - תחבולנות ויצירת עדיפות מקומית
8	פלגות הלילה של אורד וינגייט (1938)
8	עקרון שישי - יחידות הקומנדו עצמאיות ככל שניתן
8	היחידה 101
9	עקרון שביעי - הקומנדו = כמושך לשינוי הפרדיגמה בצה"ל
11	עוצבת הקומנדו של צה"ל – כלי אופרטיבי ב'ארגז הכלים' לניצחון
12	רשימת מקורות
12	הערות שוליים:

תקציר המערכת

לאור אתגרי צה"ל של ימינו מול צבאות הטרור, חמאס וחזבאללה, צה"ל נדרש להגדיל את אפקטיביות התמרון הצה"לי. כך קבע הרמטכ"ל ביציאה לדרך בסדנת הניצחון, וכך מגדירה תפיסת ההפעלה שהופצה זה מכבר. כותב המאמר, מפקדה השני של עוצבת הקומנדו הישראלית, מבקש להציע שכלול לדפוס הפעולה שיביא לקפיצת המדרגה הנדרשת. בשונה מהניסיון ההיסטורי, שמלמד כי שיטות גרילה אומצו ע"י ה'חלש' במלחמתו כנגד ה'חזק', מציע כותב שורות אלו כי שיטות הגרילה, הנמצאות בלב תחום הקומנדו, ישולבו באופן רחב ויאומצו ע"י הצבא הסדור והחזק באזור. הקמת עוצבת הקומנדו לפני חמש שנים הוסיפה כלי מבצעי בארגז הכלים של צה"ל, ושימוש מושכל בכלי זה, כשצורת קרב פשיטה תחזור להיות 'מלכת הקרב' באופן תעשייתי ורחב, כחלק בלתי נפרד מלוחמה רב-מימדית, תוכל להוות רכיב משמעותי בניצחון המיוחל.

לוחמת הקומנדו חזרה לאחרונה לשיח בצה"ל, הרבה בזכות הקמת עוצבת הקומנדו בשנת 2016. יגאל אלון אמר בזמנו כי "עם שאין לו עבר, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל". בחיבור זה אבקש לצאת למסע משותף, מימי האבות ועד ימינו, ולהראות כיצד לוחמת הקומנדו באה לידי ביטוי בתקופות שונות, וסיפקה מענה להתמודדות עם מורכבויות יוצאות דופן בשדה הקרב. מטרתה היא להציג במאמרי תשתית מקצועית בעלת ערך של תחום הקומנדו, ולנסות ולאפיין עד כמה שניתן, 5 שנים לאחר הקמת עוצבת הקומנדו הישראלית, את השלם, הגדול מסך חלקיו. אני מבקש בחיבור זה לקפוץ מדרגה נוספת, להציע סקירה היסטורית, תשתית ידע לאפיין וזהות ולבסוף – הצעה לדפוס פעולה אפקטיבי הכלול בתפיסת הניצחון והרב-מימדיות העכשוויים.

לכל אורכה של ההיסטוריה מצאנו כי כוחות קטנים ('החלש') שהתמודדו מול כוח עדיף וצבא סדור ('החזק') בחרו לפעול ככוחות קומנדו בשיטות גרילה. ניכר כי הגם שהאמל"ח והטכנולוגיה השתנו והתפתחו, במובנים רבים עקרונות הלחימה נותרו כפי שהיו. בכניסתו לתפקיד הדגיש הרמטכ"ל, רא"ל אביב כוכבי, במסגרת 'סדנת הניצחון', את העובדה כי צה"ל הוא הצבא החזק באזור אך מסיבות רבות הוא אינו מספיק אפקטיבי. כדי לשפר אפקטיביות זו עלינו לקפוץ מדרגה בהיבטים רבים שאף נדונו בוועדות השונות שהוקמו במסגרת סדנת הניצחון. אחד ההיבטים המשפיעים על אפקטיביות הפעולה, הוא דפוס ואופן הפעלת הכוח במלחמה, ובו אבקש להתמקד במאמר זה.

במאמר זה אטען כי דפוס הפעולה של הקומנדו יוכל לשרת את צה"ל בשיפור האפקטיביות, כחלק משכלול דפוס הפעולה, תפיסת ההפעלה והשיטות. קומנדו יכול וצריך להיות גם נחלתו של ה'חזק', קרי, של הצבא הסדור. צבא סדור, שיפעיל פעולות קומנדו בהיקף תעשייתי ורחב, יוכל להשיג יתרון ניכר ולהגיע לאפקטיביות פעולה משמעותית מאד אל מול צבאות טרור כדוגמת חמאס וחזבאללה. באופן כזה, על משקל דברי הרמטכ"ל, נוכל להיות לא רק חזקים אלא גם אפקטיביים בהפעלת הכוח.

בטרם נצא למסע ההיסטורי, יש צורך להבהיר מספר מושגי יסוד שישמשו אותנו בהמשך.

הראשון הוא מושג הגרילה. משמעות הגרילה היא 'מלחמה קטנה' המבוצעת ע"י קבוצות לחימה קטנות, זריזות וגמישות; בשונה ממלחמה גדולה, המבוצעת ע"י יחידות גדולות וצבא סדור. לרוב לחימת הגרילה מתקשרת לקבוצות מורדים הנאבקות מול שלטון מקומי שהינו בעל צבא סדור. הגרילה מאפשרת לאותן קבוצות לפגוע בצבא הגדול באמצעות טקטיקות דוגמת מארבים, חבלות ופשיטות (בשיטת 'פגע וברח'). מושג זה ילווה אותנו לאורך החיבור שכן במובנים רבים לוחמת הקומנדו היא שימוש בשיטות גרילה ואימוץ טקטיקות של כוחות גרילה ע"י צבא סדור (מתוך מילון מונחי צה"ל, 1998).

המושג השני הוא הקומנדו (COMMANDO). השפה העברית תרגמה את הקומנדו כיחידת פשיטה. האקדמיה ללשון כנראה הייתה מבקשת לכנות את עוצבת הקומנדו כ'עוצבת הפושטים'. בנוסף, הקומנדו זו מלשון COMMAND, המורה על כך שכל לוחם מחויב להיות מפקד. זאת משום שצורת לחימה ייחודית זו דורשת מיומנות גבוהה ויכולת קבלת החלטות מיטבית. הפעולה בקבוצות קטנות מחייבת כי כל פרט באותה קבוצה יהיה מפקד- הן מקצועית והן ערכית, והדבר ישליך באופן טבעי על אופן הפיקוד והשליטה שנדרש להיות מבוזר. יודגש בהקשר זה כי 'פיקוד מוכוון משימה'^[2] הוא קריטי בקומנדו, בשגרה ובחירום כאחד.

המושג השלישי שחשוב להבין הוא **מושג העמלק**, וגם פה יש לציין כי הוא נוגע בלב התחום". זכור את אשר עשה לך עמלק, בדרך בצאתכם ממצרים: אשר קרך בדרך ויזנב בך את כל הנחשלים אחריו ואתה עייף ויגע, ולא ירא אלוקים.^[3]..איני מתיימר להיכנס להיבטים התאולוגיים של התחום, אלא להיבטים שקשורים ללוחמת הגרילה.

משה ועם ישראל נלחמים בעמלק עוד בטרם הכניסה לארץ ישראל והמעניין הוא שההיסטוריונים לא יודעים לספר יותר מידי על העמלקים, איזה עם היו ואיזו טריטוריה החזיקו. זאת לעומת שיטת הלחימה שבה בחרו להילחם, הידועה מהכתובים - **אשר קרך בדרך** - "פגיעה ביריב בדרכו, כאשר אינו ערוך ללחימה. במובנים של היום היינו אומרים שעמלק העדיפו מארב או פשיטה כנגד כוח שהיה בתנועה 'אל היעד' על פני מפגש עימו כאשר הוא 'על היעד'. העמלק גם מזנב בך" את כל הנחשלים אחריו ואתה עייף ויגע.^[4] "קרי, יתקוף את החלש וימתין לשעת כושר ולזיהוי נקודות

והוא פנה במנוען והלוינו. במוזבניו בית זה נחזיו את עקו ונותו ויגו יגו כפי שנכתבו ע' מאו דזה-דונג, אשו קבע כי אין לתקוף את החזק ועל כן נכון להמתין עד לזיהוי נקודות תורפה וחולשות. מאו דזה-דונג אף הגדיר את העקרונות שנשמרים עד היום בקרב כוחות הגרילה, כדלקמן:

"האויב תוקף- אנו נסוגים,

האויב נעצר- אין אנו מניחים לו ,

האויב התעייף- אנו תוקפים,

האויב נסוג- אנו רודפים אחריו[5]."

ניכר כי העמלקים היו כוח גרילה עתיק שפעל ע"פ העקרונות לעיל. הם נמנעו מלתקוף את החזק וחיפשו את נקודות התורפה בכדי לנצלן ולפגוע בצבא הסדור באופן מקסימלי. כל לוחם בצה"ל שנלחם בעשרים השנים האחרונות בעזה או בלבנון ("עופרת יצוקה", "מלחמת לבנון השנייה" ו"צוק איתן") לא יכול שלא לחשוב על צבאות הטרור של חמאס וחיזבאללה בהקשר זה. כך בדיוק הם פעלו נגד כוחות צה"ל בעזה ובלבנון; נמנעו מלהתעמת עם 'החזק' וחיכו למצוא 'קצוות חלשים' בכדי לתקוף אותם ולהפתיעם.

מסע היסטורי בתחנות לוחמת הקומנדו – השלם גדול מסך חלקיו

כשתא"ל **דוד זיני**, מפקדה הראשון של העוצבה, יצא לדרך בשנת 2015 עם חזון להקמת עוצבת קומנדו ישראלית, יחד עם האלופים **רוני נומה** כאלוף פיקוד המרכז ו**אורי גורדין** כמפקד עוצבת האש [6], עיקר המאמץ הושקע בבירור עצמי **לעקרונות הפעולה ובניין הכוח** שבבסיס השלם שגדול מסך חלקיו. כצבא ביקשנו להביא בשורה אמיתית לצה"ל ולהוסיף כלי מבצעי חדש בארגז הכלים האופרטיבי. גם אני באופן אישי נדרשתי לברור שכזה כאשר התבשרתי כי תהיה לי הזכות לפקד על העוצבה ולהיות מפקדה השני. נדרשתי לברר את המושגים לעומקם, עד לכדי תוצר של אישור תפיסה מבצעית והוראות מקצועיות. בעיניי, אין דרך טובה יותר לבירור מושגים מאשר מסע היסטורי ומקצועי במשעולי העבר הצבאי, הרחוק והקרוב כאחד. אני סבור כי כל לוחם ומפקד שבוחר לשרת באיזו מיחידות הקומנדו הישראליות, נדרש לברור שכזה, או אז ידע ויבין את עקרונות הפעולה לאשורם, וממילא ישכיל לפעול לאורם.

אברהם יוצא לפעולת הקומנדו

99
"וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את
חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש
מאות וירדוף עד דן. ויחלק עליהם לילה,
הוא ועבדיו ויכס וירדפם עד חובה אשר
משמאל לדמשק"

99

(בראשית י"ד, פס' י"ד-ט"ו)

אברהם נקלע, שלא בטובתו, למלחמת עולם של ממש, זו שכונתה מלחמת הארבעה בחמישה; ארבע אומות חזקות וגדולות שהגיעו ממרחב איראן, עיראק וסוריה של היום, אל מול חמש אומות שהיו בפועל 'ערי מדינה', חלשות בהרבה. ראשיתה של המלחמה במרד חמש המדינות וסירובן לשלם מיסים לאימפריה האזורית. ארבעה מלכים יצאו למסע כיבוש עם צבא גדול וביצעו תמרון ולחימה מצפון לדרום, בצד המזרחי של הירדן. ללא מאמץ גדול, בשל פערי עוצמה ניכרים, כבשו עיר אחר עיר, הקיפו את ים המלח מדרום ועלו צפונה דרך סדום בצד המערבי של הירדן עד לגליל, למרחב המכונה דן. שם, עם שלל רב של ציוד ושבוים, עייפים אף מרוצים, הם חנו.

או בעת הנזקטים וצבאוניהם עשו והלך נצוין, פו ט טטעות אחות קטנה שלבטוין עלונו לוח ביוקו ו.ב. מבין כל השבויים הם החליטו לשבות גם את לוט, אחיינו של אברהם. בימים ההם, אברהם ישב באלוני ממרא אשר בחברון ועסק בענייניו, אך אחת ששמע כי נשבה קרובו, הוא מיד נערך לחילוץ. התורה לא מפרטת יותר מדי בנדון ומסתפקת בשני פסוקים בכדי לתאר את שעשה אברהם. מתואר כי מיד אסף 318 לוחמים, לצורך הדיון נקרא להם יחידת קומנדו, ואימן אותם לקראת המבצע המיוחד: "זירק את חניכיו"; [7] "המפרשים מסבירים כי 'זירק' זה מלשון 'להוריק את הנדן', קרי ביצע אימוני חרב. אברהם רדף אחרי אותו צבא עצום עד שהגיע למרחב דן ושם השיגם. יש להניח כי ביצע תצפית מקדימה על אותו צבא עצום שחנה בשטח נשלט, וראה אותו שאנן ושיכור מניצחוננו, תרתי משמע; צבא עייף ממסע ארוך, קרבות קשים וסחיבת שלל כבד. אברהם ניצל את המצב, חילק את יחידתו למספר 'פלוגות', מימש את עקרון התחבולה בנצלו את חשכת הליל ותקף את ארבעת המלכים וצבאותיהם, תוך שאלו נסוגו מיד צפונה בבריחה המונית. מתואר כי אברהם רדף אחריהם עד "משמאל לדמשק", "כשהכוונה היא ככל הנראה עד מצפון לדמשק, שכן המילה שמאל בערבית משמעותה – צפון. בזכות פעולתו המוצלחת הוא הצליח לשחרר את הרכוש ואת השבויים, לרבות את לוט.

זהו פרק מדהים בהיסטוריה וניתן ללמוד ממנו את העיקרון הראשון בלוחמה מסוג זה - ככוח קומנדו עלינו לפעול בשיטת הגרילה (כ'עמלק') נגד האויב. הכוונה היא כי כוחות הקומנדו, ככוחות קטנים ועצמאיים, יזנבו באויב ויתפסו אותו בחולשתו וכשהוא "בדרך". אברהם פעל בזמישות, (Agility) [8] שזוהו שילוב של זריזות וגמישות, ותקף בתחבולה שהתבררה כאפקטיבית ביותר אל מול צבאות שהיו עדיפים בכל פרמטר.

עקרון ראשון - כוח הקומנדו יפעל בשיטות גרילה נגד יריבו

מבחן המלקים של גדעון

99

"ויאמר ה' אל גדעון עוד העם רב, הורד אותו אל המים ואצרפנו לך שם... ויאמר ה' לגדעון בשלוש מאות איש המלקים אושיע אתכם... ומדין ועמלק וכל בני קדם נופלים בעמק כארבה לרוב, ולגמליהם אין מספר כחול שעל שפת הים לרוב... ויחץ את שלוש מאות האיש שלושה ראשים, ויתן שופרות ביד כולם, וכדים ריקים ולפידים"

99

(שופטים ז', פס' ד'-ט"ז)

גדעון השופט, יותר מכולם, מזוהה עם יחידות הקומנדו, והיווה השראה לרבים בהיסטוריה (מקרב תרמופולאי, בו לחמו 300 ספרטנים כנגד המון פרסי ב-480 לפנה"ס ועד להקמת היחידה 101). גדעון התמודד בימיו מול צבאות עצומים - מדיין, עמלק ובני קדם. בניסיונו לגייס את העם, התייצבו לפניו 32 אלף לוחמים פוטנציאליים הוא צמצם אותם לכדי 10,000, אותם הגיש למבחן נוסף, מה שהיה זוכה בימינו לשם 'גיבוש ליחידות מיוחדות' - 'מבחן המלקים'. לבסוף, הוא נשאר עם 300 הלוחמים הטובים ביותר המהווים את יחידת הקומנדו שלו, ואותם פיצל לשלוש פלגות. גדעון הקפיד על תחבולה, תזמון מדויק בשעות הלילה (בראש האשמורת התיכונה) ואף עשה שימוש בהונאה טקטית, שיא הטכנולוגיה נכון לאותם ימים. לכל לוחם נתן שופר, לפיד וכד ריק ויצר חזיון שהכניס את האויב לפאניקה וגרם לבוקה ומבולקה במחנותיהם.

עם יחידת הקומנדו שלו, יצא גדעון ופגש את צבאות הענק היושבים בעמק (בשטח נשלט) ואנו למדים ממנו על העיקרון השני בלוחמת הקומנדו - **בניית נבחרת מצוינת ומנצחת. יחידת הקומנדו היא 'המעט המחזיק את המרובה' המאגדת חיילים איכותיים בעלי מיומנויות לחימה מגוונות.** בנוסף לאיכויות הלחימה, ניכר כי לוחמי גדעון ידעו גם לבצע מהלכי הונאה מוצלחים. היום היינו מקבילים זאת ליכולות טכנולוגיות, הפעלת אש, חבלה, רפואה, תצפית ואכוונת אש מכל תווך.

מבחן המלקקים של גדעון[9] (Gustave Doré, Public domain, via Wikimedia Commons)

עקרון שני - בניית נבחרת מצוינת ומנצחת

שמשון מכה "שוק על ירך"

פפ

"וילך שמשון וילכוד שלוש מאות שועלים, ויקח לפידים, ויפן זנב אל זנב, וישם לפיד אחד בין שני הזנבות בתוך. ויבער אש בלפידים וישלח בקמות פלשתים, ויבער מגדיש ועד קמה, ועד כרם זית. ויאמרו פלשתים: מי עשה זאת, ויאמרו: שמשון חתן התמני, כי לקח את אשתו ויתנה למרעהו, ויעלו פלשתים, וישרפו אותה ואת אביה באש. ויאמר להם שמשון: אם תעשון כזאת, כי אם נקמתי בכם, ואחר אחדל. ויך אותם שוק על ירך, מכה גדולה, וירד וישב, בסעיף סלע עיטם..."

פפ

(שופטים ט"ו, פס' ד'-ח')

שמשון, השופט משבט דן, פעל במרחב צרעה (המוכר כיום ככביש 38) מאזור בית שמש ועד למרחב בית גוברין. האויב המרכזי שלו היו הפלשתים, ובצבר פשיטות גרם לבוקה ומבולקה בקרב יריביו. בספרו "שמשון", כתב ז'בוטינסקי כי 'שועלי שמשון' הם בעצם כינוי ללוחמיו של השופט, ובפועל המדובר ביחידת קומנדו שזרעה הרס רב בקרב הפלשתים [10]. אורי אבנרי כתב: "שועליו של שמשון, שוב פשטו במרחב ונושאים השלהבת בליל, מעזה ועד גת, שוב נטוש זה הקרב לחירות ישראל [11]". שמשון, אם ע"י שועלים ואם ע"י לוחמיו, הבעיר את שדות הפלשתים מגדיש ועד קמה, ויצר מוקדים רבים של פגיעה באויב ובאזורים כואבים. מפה אנו למדים על העיקרון השלישי של לוחמת קומנדו - יצירת אמ"ק = אזור מוכה קומנדו [12]. ע"י צבר של פשיטות חבלה, בדירוג או במקביל, על נכסים חיוניים של האויב, דוגמת אתרי הפו"ש או אתרים צבאיים המשמשים ליירי תלול מסלול. הכוחות פושטים ו"נעלמים" תוך שהם משאירים אחריהם הרס וחורבן במקביל לפגיעה במערכים קריטיים לאויב.

המקרה של "צבאו הפרטי של פופסקי [13]" מספק דוגמאות רבות הממחישות את עיקרון האמ"ק: כוח קומנדו שהתנייד על גבי ג'יפים וביצע פשיטות מאחורי קווי האויב כנגד אתרים צבאיים של כוחות הציר; כמקבילה ל"דרכו של שמשון" ניתן לראות דוגמה מצוינת במבצע הפשיטה באל-קובה אשר בלוב, שהתקיימה במאי 1942, אז כוח הקומנדו קיבל מודיעין מדויק על מצבור אדיר של בניין ותחמושת ששימש את הצבא האיטלקי, שפעל בשירות הנאצים. מפקד

הפטרוק קיבל מברק באלחוט בזו הלשון: "הפץ בהלה וייאוש [14]" בפועל כוח הקומנדו התחלק ל-3 כוחות קטנים, ניצל את החשכה המוחלטת בלילה ללא ירח והצטייד בערכות חבלה מספיקות להשמדת כ-100 מצבורי דלק ותחמושת.

הכוח הגדיל לעשות ובכדי להטעות את האיטלקים השתיל בכוונה 'מפה מפוברקת' שכביכול נפלה בטעות ועליה ציר בריחה מדומה. המטענים תוזמנו להפעלה מקבילה והתוצאה הייתה טובה מהמקווה. ההרס היה עצום ובאופן ישיר נפגעה יכולת התדלוק של מאות טנקים גרמניים ובנוסף **גרמה לתחושת חדירות, לבהלה ולייאוש בקרב כוחות הציר.**

עקרון שלישי - יצרת אמ"ק = אזור מוכה קומנדו

דוד פושט על הפלישתים

"ויקם דוד ויעבור הוא ושש מאות איש אשר עמו אל אכיש בן מעוך, מלך גת... ויאמר דוד אל אכיש, אם נא מצאתי חן בעיניך יתנו לי מקום באחת ערי השדה ואשבה שם, ולמה ישב עבדך בעיר הממלכה עמך. ויתן לו אכיש ביום ההוא את צקלג למלכי יהודה, עד היום הזה... ויעל דוד ואנשיו, ויפשטו אל הגשורי והגזרי והעמלקי כי הנה ישבות הארץ, אשר מעולם, בואך שורה, ועד ארץ מצרים. והכה דוד את הארץ, ולא יחיה איש ואישה, ולקח צאן ובקר וחמורים וגמלים ובגדים וישב ויבא אל אכיש. ויאמר אכיש אל פשטתם היום, ויאמר דוד, על נגב יהודה ועל נגב הירחמאלי, ואל נגב הקיני. ואיש ואשה לא יחיה דוד, להביא גת לאמר-פן יגידו עלינו לאמר, כה עשה דוד, וכה משפטו, כל הימים אשר ישב בשדה פלשתים..."

פפ

(שמואל א', פרק כ"ז)

דוד בחר להסתתר אצל אכיש מלך גת, בעת בריחתו מפני שאול, עם 600 נאמניו. אותם 600 נאמנים היו הלכה למעשה יחידת קומנדו מיומנת ובתוכם בני צרויה, שהיו ידועים כלוחמים ללא חת. מתואר כי באותה התקופה דוד ערך סדרת פשיטות חבלה כנגד הגשורי, הגזרי והעמלקי, והקפיד להשאיר אחריו הרס וחורבן בכל מקום אליו פשט. מודגש כי הוא שב למקומו לאחר כל אחת מהפשיטות. בדומה ללוחמי הגרילה, הפועלים מתוך האוכלוסיה, גם הפושטים צריכים בסיס בו הם מרגישים בנוח ומשם יוצאים לפעולה. מסיבה זו דוד עזב את מדבר יהודה ותל זיף, שם הלשינו עליו נאמני שאול, ועבר למרחבו של אכיש. לוחמי הקומנדו, כאשר הם פועלים בשטח האויב ונדרשים לבצע סדרת פשיטות, יידרשו ל"ביצרון" שישמשם כבסיס למילוי מצברים, לנוהל קרב, ולהגנה. דוד בן גוריון כותב בספרו עיונים מהתנ"ך: "פה החלה הקריירה הצבאית של דוד, שהייתה מיועדת להביא אותו תחילה למלכות יהודה ואח"כ למלכות ישראל כולה. דוד החל בפשיטות מאורגנות על הגשורי ועל הגזרי ועל העמלקי, שהיו מציקים לשבטים העבריים בקצה הדרום... בלחימה מול צבאות טרור כחיזבאללה וחמאס יש יתרונות רבים בצורת קרב 'פשיטה', ועל עוצבת הקומנדו להתמחות בצורת קרב זו. **צורת קרב פשיטה מאפשרת מחד להשיג את ההישג המבצעי, ומאידך, בזכות ניתוק המגע והנסיגה, היא מנעת מ'הגדלת שטח הפנים' ומיצירת נקודות תורפה המאפיינות את צורת קרב הגנה.**

עקרון רביעי - הקומנדו = עוצבת הפושטים של צה"ל

יהודה המכבי בקרב בית חורון

נאום יהודה המכבי לפני קרב בית חורון:

כאשר שמע סרון שר צבא סוריה כי אסף יהודה אספה, וכי קבל נאמנים עמו יוצאים למלחמה, אמר: "אעשה לי שם ואהיה נכבד במלכות, כי אלחם ביהודה ובחבריו המבזים את דבר המלך". הוא התכונן, ויעל אתו חיל-חטאים כבד לעזור לו ולעשות נקמה בבני ישראל. כאשר הגיעו עד מעלה בית חורון, יצא יהודה לקראתם באנשים מעטים. וכראותם את המחנה הבא לקראתם אמרו אל יהודה: "מעטים אנחנו, איך נוכל להילחם בהמון הגדול הזה, ואנחנו עיפים כי לא אכלנו היום!" ויאמר יהודה: "דבר קל הוא שימסרו רבים בידי מעטים, כי אין לשמים להושיע ברב או מעט ולא ברב חיל הניצחון במלחמה, כי מן השמים באה הגבורה. הם באים אלינו בגאווה רבה ובזדון להכחיד אותנו ואת נשינו ואת טפינו ולשימנו לבד, ואנחנו נלחמים בעד נפשנו ותורתנו. הוא יגוף אותם מפנינו, ואתם אל תפחדו מהם". וככלותו לדבר התנפל עליהם פתאום, וסרון ומחנהו נגפו לפניו. (יהודה ואנשיו) רדפו אותם במורד בית חורון עד המישור, ויפלו מהם כשמונה מאות איש, והנשארים נסו אל ארץ פלישתים. אז החל פחד יהודה ואחיו לנפול על הגויים אשר מסביב להם. ושם יהודה הגיע עד המלך, והעמים היו מספרים על מלחמותיו.

(חשמונאים א', פרק ג' פס' י"ג-כ"ו)

שמונה קרבות לחמו המכבים כנגד הסלווקים, ויהודה בנאומו טוען כי "דבר קל הוא שימסרו רבים בידי מעטים" [16]. המכבים נתנו דוגמה מצוינת לכך, ובראיה לאחור ניתן לומר כי המשפט נכון ובלבד שמתקיימים שני תנאים: הראשון **מימוש עקרון התחבולה**, והשני **יצירת עדיפות מקומית**. תחבולה היא מלשון 'חבל', והשימוש בתחבולה היא בכדי להביא למצב **שאתה 'רב החובל' של הקרב ושולט בנעשה**. המכבים, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בקרב בית חורון ובקרבות אחרים, הביאו את הסלווקים לאזורי הנוחות שלהם, להרים.

בהרים, הסלווקים לא יכלו להביא לידי ביטוי את האמל"ח שלהם ואת יתרון המספרי, שכן הם נדחקו לצווארי בקבוק שהתכסית בהם מאתגרת. בסדרת מארבים ופשיטות מתוחכמות הכניעו המכבים את אויביהם וביססו ריבונות יהודית בארץ ישראל. פעמים רבות כוחות קומנדו ימצאו עצמם פועלים במרחב בו יש לאויב יתרון בלוחמים ובאמל"ח, ובכל זאת דרך היוזמה והתחבולה כוחות הקומנדו יהיו חייבים ליצור עדיפות מקומית. הם נדרשים להשגת יעדיהם המבצעיים תוך ניתוק מגע בטרם יגיעו עתודות האויב, שיאפשרו לו להביא לידי ביטוי את יתרונותיו.

בספרה של וירג'יניה קואלס, **מפקד הרפאים** [17], "שיצא לאור ב-1958 ונחשב לאחד הראשונים בז'אנר הספרות הצבאית המתארת יחידות מיוחדות, והראשון שנכתב על יחידת הקומנדו הבריטית, SAS מובאות דוגמאות רבות למימוש עקרון התחבולה ויצירת העדיפות המקומית ואחת הבולטות היא הפשיטה של אנשי סטרלינג באביב 1942 על שדה התעופה בבנגזי. בפשיטה הושמדו מטוסי אויב בעודם על הקרקע תוך מימוש עקרון התחבולה. בהפתיעם את האויב, הם התגנבו לשדה במרחב שהיה נראה לאויב כבטוח והניחו מטעני חבלה שהוצמדו למטוסים.

"תמונה זו של הרס מוחלט גרמה לדוד הרבה נחת. אך לא הייתה זו עצם הפשיטה המוצלחת אשר שמחתו כל כך, אלא העובדה כי בוצעה על ידי שלושה אנשים חמושים בשישים 'פצצות לואיס'. הוא קיווה כי בכך הוכחה לחלוטין סברתו **שקומץ חיילים מאומנים יכול תכופות להשיג באמצעות הפתעה והתגנבות, תוצאות קטלניות יותר מאשר טייסת שלמה, או רגימנט רגלים שלם, הפועלים בשיטות המקובלות**. הוא היה משוכנע כי באמצעות הפצצה מן האוויר לא ניתן היה להשיג **תוהו ובוהו מושלם כזה**. [18] אחרים מן המוסכים ודאי שהיו נותרים שלמים: פרט לכך, המשמר לא היה זוכה לטיפול כה יעיל ויכול היה להציל מכוונות ומנועים. יותר מכל פשיטה אחרת שכנעתו פשיטה זו כי **כוחות אנשי ש.א.מ. [19] המשוטטים באגפו המדברי של האויב ומזנקים להלום ברגע הנכון, מסוגלים אמנם להשפיע השפעה של ממש על מהלך המלחמה**. [20]"

פלגות הלילה של אורד וינגייט (1938)

אורד וינגייט (מקור: ויקיפדיה)

אורד וינגייט הקים את 'פלגות הלילה' ב-1938, ובמובנים רבים השריש עקרונות לחימה שטבועים עד היום בצה"ל ובמערכת הביטחון כולה. הוא הביא עימו גישה התקפית מאוד, שהאמינה בפעולות יזומות המתבססות על איסוף ומודיעין מדויק. שינוי הפרדיגמה ביישוב היהודי, מבניית יכולות הגנה לבניית כוחות התקפיים, מיוחס לו ובצדק. לאחר הפרק הציוני שלו, המשיך וינגייט לאתיופיה ולבורמה ושם הביא לידי ביטוי את רעיון 'חטיבות העומק' הפועלות מאחורי קווי האויב ופוגעות בנכסיו החיוניים כדוגמת הצירים הלוגיסטיים. לכוח המיוחד שלו באתיופיה קרא 'כוח גדעון', ולא במקרה. אורד וינגייט היה ידוע בבקיאותו בתנ"ך וידע כיצד לממש את עקרונות כוחות הקומנדו במאה ה-20 ולהביאם לידי ביטוי בגישה חדשנית ומקורית. עופרה גרייצר, בספרה "שני צעדים לפני כולם [21]", מנתחת בצורה בהירה את מאפייני 'חטיבת העומק' שלשיטתו של וינגייט חייבת להיות **היברידית** (עירוב בין-ממדי - הכוחות המיוחדים כמשקפים היגיון של טורף, תוקף ומגן בו זמנית, ומייתרים בפועל את ההכרעה הדיכוטומית הרווחת בתהליכי בניין הכח); **(אוטרקית)** (עצמאית ככל שניתן ביכולת תפקודה ובעלת יכולות לוג', רפואה, חבלה, תקשוב וכו', **'השלמתית**) (מתייחסת להפעלת כוחות מיוחדים במנעד הכולל של מבצעים, גם אם האפקטיביות שלהם שנויה במחלוקת וללא קשר לעתות שלום, מלחמה ומה שביניהם). **(שילובית)** (רב-זרועית ובין-ארגונית) **(ורגישה מרחבית)** קרי, כזו שיודעת לנצל את השטח באופן אחר, לרבות הקמת ביצרון). גם אורד וינגייט האמין בפעולות בעומק המזעזעות את מערכת האויב (אמ"ק = אזור מוכה קומנדו). [22]

עקרון שישי - יחידות הקומנדו עצמאיות ככל שניתן

שיחה בין אל"מ מישאל שחם לבין רס"ן אריאל שרון:

אל"ם שחם ניגש לישר ולעניין, ללא הקדמות מיותרות. "אריק אני צריך אותך".

"במה העניין?"

"אתה מרוצה מן המצב?"

"למה אתה מתכוון?"

"ככה לבטחון השוטף..."

"אתה יודע את דעתי".

"משום כך קראתי לך. פעם שוחחנו על הצורך בהרתעה. את המגבלות שלנו אתה מכיר. צה"ל לא יכול לעשות את זה - מתוך שקולים רציניים וחשובים. או שצה"ל מגב - ואז זו צריכה להיות תגובה מרשימה ומכובדת, או שצה"ל יושב בשקט. הריצחות הקטנות והלילות אינן סיבה להפעלתו של צה"ל הגדול. אף מדינה בעולם לא תצדיק תגובת צה"ל כצבא סדיר על מעשי שוד ורצח של מה שמכירים בעולם כ"הפליטים המסכנים".

"ובכן?" שאל אריק.

"גם אחראי לבטחון בירושלים ואני חייב להפסיק את החדירות, או לפחות ליצור איום על המסתננים. אם נגזר שישרו פחד בלילות - אני מעדיף שהפחד ישרוד גם בצד השני. בצד השני מסתובב מוסטפה סמואלי. בלילות הוא נכנס לצד שלנו - ומשתולל. אתה יודע שמוסטפה נשבע להרוג מאה יהודים לפחות. בנבי סמואל הואם בו גיבור. אני בעד שטרד שם בית, רצוי - את הבית שלו. אתה מוכן לעשות זאת? מחר בלילה?"

"אתה יודע שאני סטודנט".

"יודע".

"יש לי בחינה בכלכלת המזרח התיכון".

"שמע אותי טוב, אריק. הלימודים לא יברחו. יש אנשים הלומדים על מעשי האחרים בהיסטוריה - ויש אנשים שעושים היסטוריה, שאחרים לומדים עליה".

"אסוף אנשים לפי בחירתך. כאן בחטיבה תקבל כל מה שתבקש. הביצוע - מחר בלילה".

(משה גבעתי, 'ויהי מה' - מאיר הר ציון חייו ופועלו. הוצאת כנרת, זמורה, דביר, 2019 עמ' 200-201)

הקמת היחידה 101 היא דוגמה מובהקת לרצון של הרמטכ"ל דאז, משה דיין, להביא לשינוי הפרדיגמה בצה"ל. אורך חייה של יחידה זו נמדד בסה"כ במספר חודשים בודדים ולאחריהם נטמעה בגדוד 890 בצנחנים. היחידה הוקמה בשל צורך מבצעי, אך יותר מהכל הוקמה כדי להוות "מושך" לכל צה"ל כסמן ימני. התקווה הייתה כי הנורמות והערכים של היחידה, כדוגמת הסיסמא 'לא חוזרים עד שמבצעים', המורה על דבקות במטרה, יוטמעו בכל צה"ל ויהפכו לנחלת הכלל. הקמת היחידה ובחירת חבריה, כמו לוחמי גדעון, בוצעו בקפידה, הלוחמים עברו הכשרות אינטנסיביות ופעלו מבצעית בצורת קרב פשיטה.

יחידה 101 - מקור ויקיפדיה [23]

עקרון שביעי - הקומנדו = כמושך לשינוי הפרדיגמה בצה"ל

לאחר שהיחידה 101 נטמעה בגדוד 890 בשנת 1953 ניכר שאכן הייתה השפעה ערכית ונורמטיבית רבה על כל צה"ל. יחד עם זאת, בהיבט המקצועי צה"ל איבד כוח קומנדו שהתמחה בצורת קרב פשיטה. צורת הקרב זו המשיכה להיות נפוצה בקרב הגדודים הסדירים עד לשנת 1973, אך לאחר מלחמת יום הכיפורים ניכרת הטייה ברורה להתמחות בצורת קרב התקפה והגנה בלבד. לצד הסקירה ההיסטורית של חיבור זה, ניתן ורצוי להרחיב ולקיים סקירה מתודולוגית

וויטטו ית של ותנפוטו ות הקומנדו ויכולותיו בצה"ל בשנים שבין מלחמת יום הכיפורים ועד להקמת עוצבת הקומנדו בימינו. סקירה מסוג זה תאפשר אפיון מעמיק של היכולות המגוונות, השיטות שהתפתחו ותחקירי האירועים המציפים התאמה סבירה של חימוש למטרה בשל פערים מקצועיים שעוצבת הקומנדו מבקשת לתקן.

עם זאת, בשלב זה אבקש עדיין להתמקד בתשתית הראשונית – השלם הגדול מסך חלקיו – ה-80% המשותף לכלל יחידות הקומנדו הישראליות, העומד בבסיס הקמת עוצבת הקומנדו והוצג לאורך מקרי ההיסטוריה שביקשתי לחשוף בחיבורי.

TOP-10 עשר עקרונות פעולה ובניין כח שהם לב תחום הקומנדו, המהווים מוקד ב-5 השנים הראשונות להקמתה:

1. **עוצבת הקומנדו היא עוצבת הפושטים של צה"ל ומכאן שמחויבת להתמחות בצורת קרב פשיטה כצורת הקרב העיקרית.**
2. **לפעול בשיטות גרילה כנגד 'צבאות הטרור' -** 'על אף השתייכות עוצבת הקומנדו לצבא סדור, היכולת לפעול בשיטות גרילה כנגד האויב בעורפו ולפגוע בנכסים חיוניים שברשותו, היא קריטית. בעומק, בעורף האויב, ננצל את חולשותיו ונפגע בו 'כשהוא עייף ויגע.'
3. **אמ"ק - אזור מוכה קומנדו -** מצרף של פשיטות אופרטיביות כנגד נכסים חיוניים של האויב, במקביל או בדירוג קל, בתוספת הפעלת אש מתוחכמת ועוצמתית, ייצרו בוקה ומבולקה בקרב. יהיה בכך איום על שרירותו של האויב, בנוסף לפגיעה תפקודית קשה, שכן נפגע בנכסי צאן ברזל שברשותו. בעניין זה יש להזכיר כי **היחמה היא משחק סכום אפס**, קרי בהעדר יוזמה מצדנו - יזום האויב כנגד כוחותינו. זה מחייב תכנון קפדני של רצף וקצב מבצעי הקומנדו.
4. **נבחרת מצוינת ומנצחת' -** מבחן המלקקים' של גדעון מקביל לתהליכי המיון ולגיבושים המתקיימים היום בצה"ל ליחידות המיוחדות. לוחמי הקומנדו, כולם, נדרשים להיות בעלי מיומנויות פיקוד ולחימה רבות לצד יכולת מנטלית להתמודד עם אתגרים יוצאי דופן. לוחמים אלו יחלצו חושים לפני ישראל ויהיו בחוד העשייה במלחמה.
5. **הקומנדו כעוצבת היסוד ובניית עצמאות לכוחות -** כוחות הקומנדו שיפעלו בנתק צריכים להיות עצמאיים בכל הקשור להיבטי לוגיסטיקה, תקשוב, אש, ניווד, רפואה וחבלה. בשונה מגדוד או חטיבה מתמרנת רגילה, שתפעל כחלק מאוגדה, ליחידות הקומנדו אין ברירה אלא לסמוך על עצמן. זכורה האמירה של הדיביזיה המוטסת 101 האמריקנית ממלחמת העולם השנייה בקרב באסטון, בהיותם תחת מצור קשה של הגרמנים: **"צנחנים אנחנו ורגילים להיות מכותרים [24]."** "על אותו המשקל על כוחות הקומנדו לומר: **"לוחמי קומנדו אנחנו ורגילים לפעול בנתק."**
6. **יצירת עדיפות מקומית -** עוצבת הקומנדו תפעל במקום שבו לאויב יש עדיפות בכמות לוחמיו ובאמל"ח שנמצא ברשותו, ועל כן עליה, במקומות שבהם היא בחרה לפשוט או לארוב, ליצור עדיפות מקומית. מיד לאחר השגת ההישג המבצעי, יהיה עליה לנתק מגע ל"ביצרון" או לעבור למשימה הבאה. האתגר הוא למנוע מהאויב לבנות תמונת מצב ברורה ביחס לכוחותינו, ובמובן זה על כוחות הקומנדו **לממש את עקרון ה'אמורפיות'** ולהיות חסרי צורה.
7. **מימוש עקרון התחבולה -** על יחידות הקומנדו להיות 'רב החובל' של שדה הקרב. התחבולה היא עקרון חשוב לכל הכוחות הלוחמים, אך בקומנדו, בשל המצאות כוחותיו בשדה הקרב שבו יש לאויב עדיפות ברורה, התחבולה הופכת להיות קריטית בהרבה. ללא מימוש עקרון התחבולה, האויב עלול להביא את יתרונותיו לידי ביטוי ולהכריע את כוח הקומנדו. יש להוסיף לעקרון זה את היבטי התעוזה שכן **המעני מנצח!** זה מחייב גם את הרמות הממונות להיות סבלניות לטעויות של יחידות הקומנדו. באחת מפשיטותיו של דוד סטרלינג בתחילת דרכו הוא חווה כישלון צורב: **"מתוך חמישים וחמש החיילים ושבעת הקצינים אשר נטלו חלק במבצע שרדו רק שמונה עשר חיילים וארבעה קצינים בלבד, מבצעו לא היה כישלון - זו הייתה תבוסה ניצחת. [25]"** בזכות נחישות, גמישות ואמון מפקדיו, הצליח סטרלינג ללמוד מהכישלון וזה הובילו להישגים כבירים והצלחות לרוב.
8. **המעט המחזיק את המרובה -** על יחידות הקומנדו ליצור עוצמה גדולה ע"י לחימה בשילוביות רב-זרועית ובין-ארגונית. זה יתבטא במודיעין, בתקשוב, בלוגיסטיקה ובאש, זהו 'המעט המחזיק את המרובה.'
9. **להיות הפתרון ולא הבעיה -** האתגרים של יחידות הקומנדו יהיו עצומים ועל כן הם נדרשים ל'זמישות' - (agility) **זריזות** בביצוע המשימות ו**גמישות** בהתמודדותן עם מצבים משתנים. במסגרת זאת התפתחו לא מעט טכניקות קרביות כדוגמת 'הבצרון' ונסיגה אווירית מעומק השטח.
10. **להוות מושך לשינוי הפרדיגמה בצה"ל -** עוצבת הקומנדו מכילה נבחרת של לוחמים מצוינים, שעברו הכשרה מיטבית, ואלו נדרשים למצוא פתרון למצבים משתנים בשדה הקרב. צה"ל מאפשר ליחידות לבחור את אנשיהן ובצד זאת מצפה כי הן תהווה 'סמן ימני' לכל צבא. איכות ביצוע, פיתוח מפקדים בכל היחידות, סטנדרט ערכי מיטבי וחשיבה מחוץ לקופסא תוך פיתוח שיטות לחימה מתקדמות - בכל אלו ייבחנו יחידות הקומנדו.

עוצבת הקומנדו של צה"ל – כלי אופרטיבי ב'ארגז הכלים' לניצחון

חמאס וחיזבאללה הפכו ברבות השנים מארגוני טרור לצבאות טרור, זהו יתרונם אך גם חסרונם. שינויים אלו מהווים עבורנו הזדמנויות מבצעיות שלוחמת הקומנדו תוכל להם. בחלק זה של חיבורי אבקש להעמיק במקרה בוחן של סל הכלים וההזדמנויות המבצעיות כפי שאני מבין אותן. אך ראשית אתייחס ליתרונותיו המובהקים של חיזבאללה בשטח:

- א. **אחיזתו בשטח** לרבות **היטמעות בקרב האוכלוסייה המקומית**.
- ב. **כוחות רצואן** המאומנים והמיומנים הפועלים בחזית.
- ג. **יכולת רקטית** משמעותית – במסה גדולה ובטווחים משתנים.
- ד. **יכולות נ"ט**.

ישראל לעומתם מבססת את עיקר עוצמתה על **יכולות סייבר ומודיעין, יכולות חיל האוויר, האש המדויקת ועוצמת התמרון**.

התמרון הצה"לי בצורת קרב התקפה מייצר 'שטח פנים' רחב בשטחים הפתוחים, כמו גם בשהייה בשטחים האורבניים. שטח פנים רחב זה מאפשר לאויב להביא לידי ביטוי את יתרונותיו במארבי נ"ט ובפעולות מגוונות באזורים האורבניים. **הוספת דפוס פעולה ע"י צה"ל ה'חזק', בדמות הפעלת פעולות קומנדו, מסוג פשיטות ומארבים, בהיקף רחב, יכול להביא להישגים משמעותיים במרחבי ליבה של האויב, ובמקביל ינטרל את יכולת האויב להביא לידי ביטוי את יתרונותיו**. ממש כפי שתואר בסקירה ההיסטורית לעיל, אלא שהצעתי מביאה בחשבון 'גם וגם' – תמרון והתקפה, לצד פעולות קומנדו במרחבים נבחרים. מה שאני מבקש להציע להוסיף לסל הכלים הצה"לי הוא בעצם עוד רב-מימדיות – הפעלת התמרון וההתקפה במקביל ובשילוב יכולות הקומנדו של צה"ל תביא לנטרול יכולות האויב וחוסר יכולתו להביא לידי ביטוי את יתרונותיו.

סא"ל (במיל") עופר ארליך במאמרו "לוחמה מבוצרת של חי"ר קל נגד גרילה [26]". טוען במאמרו כי "מכיוון שהשגת שליטה מלאה על השטח מחייבת כוחות רבים, יש עדיפות לפעולה ממוקדת להשגת מטרות במתווה של פשיטה, שבה הכוחות אינם הופכים למטרות לגרילה [27]".

בהמשך המאמר הוא מונה את עקרונות היסוד להפעלת כוחות כפי שהם מובאים במדריך השדה האמריקני ללוחמה נגד גרילה: עומק, גמישות פעולה, נוע במהירות, תקוף חזק וסיים במהירות, שימוש בשטח ובמזג האוויר ושימור רוח הלחימה של הגייסות. אציון, כי אני מסכים מאוד עם הנאמר במאמרו המצוין של ארליך, למעט שתי הסתייגויות: הראשונה, קשורה לעקרונות הפעולה אותם מנה ארליך, כולם נכונים בעיניי ואני סבור כי הם כלולים באלו הנמנו על ידי במאמר זה. יחד עם זאת, חסרות עוד מספר עקרונות כדוגמת עצמאות הכוחות והתחבולנות המשלימות את התמונה, על כן חשוב להרחיב את היריעה. ההסתייגות השנייה היא **השימוש במונח חי"ר קל, שבעיניי אינו נכון ואינו מתאים**. אכן, החי"ר הקל מובדל מהחי"ר הכבד ע"ג רק"מ, אך יחד עם זאת הוא נותן אוריינטציה מוטעית כאילו מדובר בלוחם שהוא קל משקל וקל ביכולות. **לוחם הקומנדו** הוא המונח שאותו אני מציע, והוא אוצר בתוכו את הסגולות המקצועיות והנפשיות של הלוחם הנמנה על הצוות, הפלגה, ויחידת הקומנדו. לוחם זה, כפי שצויין לעיל, נבחר בקפידה, בעל הכשרה מתקדמת ומביא לשדה הקרב מיומנויות רבות. אופי לוחם הקומנדו כולל איתנות, זריזות וגמישות, תחבולנות ומצוינות.

את כוחות הרצואן ניתן לעקוף ע"י פעולה בעומק תוך דילוג על חיכוך עם כוחות האויב בחזית. היטמעותו במרחבים האורבניים תתקשה לבוא לידי ביטוי, שכן בצורת קרב פשיטה כוחות הקומנדו יימנעו משהות ארוכת טווח בכפר וינתקו מגע אל עבר 'הביצרון' לאחר השגת ההישג המבצעי שנקבע. מארבי הנ"ט והיכולת הרקטית בהחלט מהווים איום לכוחות קומנדו, אך בשל חתימתם הנמוכה ושאיפתם להיות חסרי צורה עד כמה שניתן, האיום נגדם קטן משמעותית מאיום הנ"ט כנגד תמרון 'כבד' ועוצמתי בעל חתימה גבוהה.

ביחס לעוצמות צה"ל, פעולות קומנדו אמורות לבוא לידי ביטוי באופן מירבי מיצוי כל עוצמת האש והדיוק של חיל האוויר בשילוביות מיטבית, תוך ניצול המודיעין האיכותי לבחירת יעדי פשיטה שההישג בהם יהיה משמעותי ביותר. **יכולות חדשות שיתפתחו בזכות הקמת היחידה הרב-מימדית יוטמעו ביחידות הקומנדו, וישפרו עוד יותר את האפקטיביות הפעולה**.

דפוס פעולה של קומנדו, שכפי שציינתי, מומש באופן היסטורי ע"י ה'חלש', אך פה מקבל עדנה מחודשת בדמות הפעלתו ע"י החזק. חשוב לי להבהיר כי אינני מציע שדפוס הפעולה הזה יחליף את התמרון הכבד אלא יצטרף ויהווה 'כלי נוסף' בארגז הכלים המגוון של צה"ל. אני סבור כי **שילוב של דפוס פעולה שונים (התמרון הכבד בהתקפה בצד פשיטות קומנדו בהיקף נרחב) במהלך המלחמה יגביר את האפקטיביות של המעשה המלחמתי, ובמקביל יגדיל את אי הוודאות וחדלות המעש בצד האויב**.

הבהרה נוספת שחשוב שתעשה היא שצורת קרב פשיטה איננה נחלתה הבלעדית של הכוחות המיוחדים. אני סבור שבלחימה אל מול צבאות טרור בעזה או בלבנון, יש מקום לבצע פשיטות גם ע"י חטיבות 'כבדות' המבוססות על רק"מ וטנקים. התקפה עוצמתית באזור אורבני או אחר, מימוש ההישג המבצעי במינימום זמן וניתוק מגע בטרם האויב

נטפיק לרונאושש ומעביד אונדוויחמה לצו שלז ע' ביצוע דונקפות נקונמיוונ שנבוצעות ע' כווננו דנובוויים אל נוג נקודות תורפה שלנו בהגנה.

אני סבור כי את העלייה ברלוונטיות ובחשיבות יחידות הקומנדו ניתן לייחס לשלושה גורמים מרכזיים. ראשית, השינוי שחל בתופעת המלחמה בכלל ובאזורינו בפרט, הכולל התפתחות של צבאות טרור כדוגמת חמאס וחיזבאללה, כמו גם העברת שדה הקרב למרחבים אורבניים וסגורים. כפי שהראיתי קודם, תרומתן של יחידות הקומנדו עולה כמו גם הרלוונטיות של צורת הקרב פשיטה. שנית, הימצאותם של מפקדים בכירים רבים בצה"ל שהם בוגרים של יחידות קומנדו שמאמינים מאוד בדפוס הפעולה של פשיטות ואף התנסו בכך כמ"פים, מג"דים ומח"טים בחומת מגן, עופרת יצוקה, מלחמת לבנון השנייה ובצוק איתן. שלישית, לא ניתן להתעלם מההתפתחות הטכנולוגית האדירה ב-20 השנים האחרונות. התפתחות זו מאפשרת מיצוי טוב יותר של המודיעין והאש, והגדלת העוצמה של התמרון. מיותר לציין כי טכנולוגיה זו היא מורכבת ויכולה להיות ממוצה רק כאשר היא מופעלת ע"י כוח מיומן ומקצועי. יחידות הקומנדו, הבנויות מלוחמים מצוינים, בעלי הכשרה ארוכה, המבצעים שירות ארוך שכולל חתימה לקבע, הן המתאימות ביותר להביא את היכולות הטכנולוגיות הללו לידי ביטוי באופן מיטבי.

לסיכום, מאז שנות ה-80, צורת קרב פשיטה נדחקה לקרן זווית, וצורות הקרב התקפה והגנה הפכו ל'מלכת הקרב' ולדפוס הפעולה המרכזי של צה"ל. הפשיטה הייתה לנחלתן של יחידות מיוחדות קטנות ומומשה בעיקר בפעולות חשאיות מעבר לגבולות. דווקא בפעולות באזור יהודה ושומרון ובעזה, שהוגדרו אז כפעילות נמוכת עצימות, מימשנו את צורת קרב פשיטה.

לוחמת הקומנדו מלווה אותנו מימי קדם והיא רלוונטית היום לא פחות מבעבר, ולטעמי אף יותר לאור ההתמודדות שלנו עם צבאות הטרור, חמאס וחיזבאללה. דרך הדוגמאות בהיסטוריה היהודית העתיקה והמודרנית הצגתי את לב תחום הקומנדו ופרטתי את העקרונות המובילים הנלמדים מניסיון העבר. לאחר עשרות שנים שבהם צורת קרב פשיטה לא הייתה 'מלכת הקרב' ולא מומשה באופן מספק, ניכר כי הגיעה שעתה והיא נדרשת, רלוונטית וחשובה. דפוס הפעולה של הקומנדו רלוונטי לחזק' לא פחות מאשר לחלש', והשימוש בו ע"י צבא סדור באופן רחב ותעשייתי יכול להביא להישגים משמעותיים בשדה הקרב. הקמת עוצבת הקומנדו לפני 5 שנים נבעה מצורך מבצעי מובהק ועתה משהוקמה, **לצד פיתוח היכולות הרב-מימדיות, שכלול התמרון ותפיסת הניצחון, זהו 'כלי מבצעי' נוסף ואפקטיבי שתרומתו לא תסולא בפז ב'ארגז הכלים' של צה"ל.**

רשימת מקורות

- אבנרי, אורי. 'שועלי שמשון', 1948.
- ארליך, עופר. "לוחמה מבוצרת של חי"ר קל נגד גרילה." **מערכות** גליון 487, עמ' 27-22.
- בן גוריון, דוד. **עיונים בתנ"ך**, עמ' 199.
- בראשית י"ד, פס' י"ד-ט"ו.
- גרייצר, עופרה. "שני צעדים לפני כולם." בהוצאת מודן הוצאה לאור והוצאת 'מערכות', 2015.
- דברים, פרק כ"ה, פס' י"ז-י"ח.
- ז'בוטינסקי, זאב'. **שמשון**. הוצאת כתב ספרים, פטר קריקסונוב. 2007,
- חשמונאים א' פרק ג', פס' י"ג-כ"ו.
- פניאקוב, ולדימיר. **צבאו הפרטי של פופסקי**. "מודן הוצאה לאור והוצאת מערכות 2014, עמ' 144-120
- קואלס, וירג'יניה, **מפקד הרפאים**. 'מודן הוצאה לאור והוצאת מערכות, 2011.
- Tse-tung, Mao. "A SINGLE SPARK CAN START A PRAIRIE FIRE", 05.01.30.

הערות שוליים:

[1] תא"ל אבי בלוט הוא המזכיר הצבאי של ראש הממשלה. קודם לכן שימש כמפקד עוצבת הקומנדו, מפקד עוצבת חצי האש, מפקד חטיבת יהודה, מפקד יחידת מגלן ומפקד גדוד 101.

[2] MISSION COMMAND

[3] דברים, פרק כ"ה, פס' י"ז-י"ח.

[4] דברים, פרק כ"ה, פס' י"ח.

[5] מתוך המאמר, Mao Tse-tung "A SINGLE SPARK CAN START A PRAIRIE FIRE", 05 JANUARY 1930, עמ' 1.

"The enemy advances, we retreat; the enemy camps, we harass; the enemy tires, we attack; the enemy retreats, we pursue."

[6] **תא"ל דוד זיני**, מונה ביולי 2015 להקים את עוצבת הקומנדו (חטיבת עוז) ובדצמבר ש אותה שנה נכנס לתפקידו כמפקדה הראשון. משמש כיום כמפקד מל"י (המרכז הלאומי לאימונים ביבשה); **(האלוף במיל' רוני נומה**, כיהן כאלוף פיקוד המרכז בעת הקמת עוצבת הקומנדו (חטיבת עוז) ב-2015-2018, עד לפרישתו מצה"ל; **האלוף אורי גורדין** כיהן כמפקד עוצבת האש בעת הקמת עוצבת הקומנדו ת"פ (חטיבת עוז). כיום, 2020, מכהן האלוף גורדין כמפקד פיקוד העורף.

[7] בראשית י"ד, פס' י"ד-ט"ו.

[8] המילה זמישות טרם אושרה באקדמיה ללשון אך היא כבר נמצאת בשימוש בעולם העסקי ומשמעותה Agility קרי שילוב של זריזות וגמישות.

[9] https://commons.wikimedia.org/wiki/File:054.Gideon_Chooses_300_Soldiers.jpg

[10] זאב ז'בוטינסקי'. **שמשון**, הוצאת כתב ספרים, תרגם מרוסית: פטר קריקסונוב, 2007.

[11] אורי אבנרי, 'שועלי שמשון', 1948.

[12] הקרדיט למושג אמ"ק מגיע לתא"ל במיל' גל הירש שהשתמש בו במהלך הרצאה שהעביר בכנס מפל"גים בעוצבת הקומנדו במהלך שנת 2018.

[13] צבאו הפרטי של פופסקי, או בשמו הרשמי, No. 1 Demolition Squadron, היתה יחיד עילית של הצבא הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה, בפיקודו של מייג'ור ולדימיר "פופסקי" פניאקוב. היחידה הוקמה בשנת 1942 בקהיר והייתה חלק ממספר יחידות מיוחדות שפעלו במסגרת המערכה במדבר המערבי באותה תקופה, דוגמת קבוצת המדבר ארוכת הטווח וה SAS-היחידה נלחמה גם באיטליה ופורקה בשנת 1945. המובאות בפסקה זו לקוחות מספרו של מייג'ור פניאקוב ולדימיר, **צבאו הפרטי של פופסקי**. מודן הוצאה לאור והוצאת מערכות 2014, ע"מ 120-144.

[14] שם, עמ' 122.

[15] דוד בן גוריון. **עיונים בתנ"ך**, עם עובד 1976, עמ' 199.

[16] חשמונאים א' פרק ג', פס' י"ג-כ"ו.

[17] וירג'יניה קואלס'. **מפקד הרפאים**, מודן הוצאה לאור והוצאת מערכות, 2011.

[18] ראה עקרון אמ"ק.

[19] ש.א.מ = שירות האוויר המיוחד.

[20] קואלס, עמ' 171.

[21] עופרה גרייצר". **שני צעדים לפני כולם**. "בהוצאת מודן הוצאה לאור והוצאת מערכות", 2015.

[22] שם, עמ' 95-97.

[23] https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5:Dayan_w_Kuntala_Raid_comm.jpg#file

https://bit.ly/3n1ntQ3 בתוך [24] "We're paratroopers, Lieutenant. We're supposed to be surrounded."

[25] קואלס, עמ' 54.

[26] עופר ארליך. "לוחמה מבזרת של חי"ר קל נגד גרילה". **מערכות** גליון 487, עמ' 22-27.

